

— Ἐδῶ ἢ Τέχνη θριαμβεύει·
Ἐχει ὁ νοῦς ἐδῶ γιορτὴν·
Ἐῖνε Σπίτι, ποῦ βραβεύει
Τὴν ἀξία, τὴν προκοπήν.

— Ἄχ. ἀνάθεμα τῇ χῶρα,
Ποῦ τὴν τέχνην προτιμᾷ·
Ὅπου ὁ νοῦς παίρνει τὰ δῶρα,
Κ' ἢ Τιμὴν ψωμοζήτῃ!

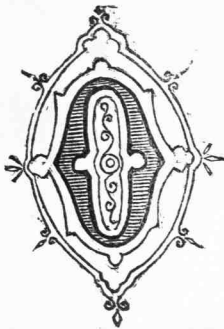
Εὐτυχιὰ ἔστη χῶρα ἐκείνη,
Ποῦ νὰ δείξῃ θὰ ἤμπορῇ
Ἐνα Σπίτι, ποῦ νὰ δίνῃ
Τὰ βραβεῖα ἔστην ἀρετῇ.

1890.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΑΠ' ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΚΥΜΗΝ

Ο Κάραβος. — Ὁ ἀγωγιάντης μου κὺρ Εὐαγγέλης. — Κακοτοπιὰ. —
Τὸ Χάρι τῆς Ἀρετῆς. — Ἡ Εὐβοϊκὴ γῆ. — Σμιγᾶδι καὶ καλαμπόκι.
Χωρικοὶ καὶ χωρिकाί. — Ποιμενίδες. — «ὦτς! μάτς!» — Ἡ ὁδός. —
Αὐλωνάριον καὶ Ἄγρια Θέκλα. — Ἡ κοιλὰς τοῦ Ὄξυλίθου. — Θά-
λασσα, θάλασσα! — Διὰ τῆς παραλίας. — Ἡ πρώτη θεά. — Ἡ ἐκκα-
μίρευσις τοῦ σιδήρου. — Τὰ ἀνθρακωροχεῖα. — Ἡ Κύμη. — Ἡ πόλις
καὶ οἱ κάτοικοι. — Ἡ Κυμαία. — Ἡ ζωὴ ἐν Κύμῃ. — Μεταξωτὰ καὶ
οἶνοι. — Ἀρσεικὸν ἢ θηλυκό; — Τὸ ζήτημα τοῦ λιμένος. — Ὁ ἀπὸ
Ἀλιβερίου εἰς Κύμην σιδηρόδρομος. — Λιαστὰ σταφύλια.

κ. Ἰωάννης Στεφάνου, εἰς τῶν πλουσιωτέρων καὶ
μᾶλλον ἀνεπτυγμένων προϋχόντων τῆς Κύμης, δι-
ελθὼν πρό τινας ἐξ Ἀθηνῶν, εὐηρεστήθη νὰ μὲ
προσκαλέσῃ, ὅπως ἐπισκεφθῶ τὴν πατρίδα αὐτοῦ.
ἌἘλατε εἰς Κύμην, μοὶ ἔλεγεν. Ἐλλάς δὲν εἶναι
μόνον αἱ Ἀθῆναι, πρέπει νὰ λάβητε ιδέαν καὶ
τοῦ ἐπαρχιακοῦ βίου· ἔχει καὶ αὐτὸς τὰ καλάτου». Ἡ
πρόσκλησις ἐγένετο τοσοῦτον εὐγενῶς, τὰ ὑπο-
στηρίζοντα αὐτὴν ἐπιχειρήματα ὑπῆρξαν τοσοῦτον πειστικά, ὥστε

δὲν ἠδυνήθην ν' ἀντιστῶ εἰς τὸν πειρασμὸν καὶ κατελθὼν εἰς Πειραιᾶ ἐπεβιβάσθη τῷ δι' Ἀλιβερίου ἀναχωροῦντος ἀτμοπλοίου.

Εἰς Κάραβον, τὸ ἐπίνειον τοῦ Ἀλιβερίου, ἀφικόμενη περὶ τὴν 5ην πρωϊνὴν ὥραν. Μόλις δ' ἐξελθὼν εἰς τὴν ξηρὰν περιεκυκλώθη ὑπὸ σμήνους ἀγωγιάτῶν συρόντων τὰς ἡμίονους αὐτῶν καὶ διὰ φωνῶν καὶ χειρονομιῶν προσπαθούντων νὰ μὲ πείσωσι νὰ τοὺς προτιμήσω. Ἡ εὐ-
 γλωττία ἐνὸς ἐξ αὐτῶν μὲ παρέσυρε τέλος καὶ ἐπιβὰς τῆς ἡμίονου τοῦ ἠρξάμην τῆς πορείας μου. «Δὲν μοῦ χαρίζεις τὸ ὄνομά σου;» Στραφεῖς εἶπον πρὸς τὸν ἀγωγιάτην μου. «Εὐαγγέλης, ἀφέντη, Καλημεριάνος, ἡμουνα ὑπάλληλος τῆς Ἑλληνικῆς Μεταλλευτικῆς Ἑταιρίας, ἔκανα καὶ τὸν ἔμπορον, ἦλθα καὶ εἰς τὴν Ἀθήνα, ἔχω καὶ ἀδελφὸν δάσκαλον». Ἡ μακρὰ αὐτῆ τῶν τίτλων του ἀπαρίθμησις ἐγένετο τοσοῦτον ταχέως, μετὰ τοσαύτης γλώσσης εὐστροφίας καὶ κωμικῶν μορφασμῶν, ὥστε μόλις ἠδυνήθη νὰ κρατήσω τοῦ γέλωτος. Ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἰδε-
 ωδῶς ἰσχνός, μὲ πλατύγυρον πῖλον καὶ μὲ ἀνασευρμένας περικνημί-
 δας, ὀμιλῶν διαρκῶς, χειρονομῶν, παρακελεύων τὴν ἡμίονόν του, ζητῶν πληροφορίας περὶ πάντων ἀπὸ τοῦ κ. Τρικούπη μέχρι τοῦ μνημείου τῆς Γραβιάς, ἐνήμερος εἰς πάντα, γινώσκων πάντας τοὺς κατοίκους κατ' ὄνομα, ἀπαριθμῶν τὰ χωρία καὶ τὸν πληθυσμὸν τῶν ἀκριβέστε-
 ρον τοῦ καλλιτέρου ἐγχειριδίου Γεωγραφίας, ὁ κύρ Εὐαγγέλης, εἶναι ὁ ἐπιτυχέστερος καὶ κωμικώτερος τύπος ἀγωγιάτου, ὃν θὰ ἠδύνατο νὰ πλάσῃ μυθιστοριογράφος.

Ὑπὸ τὴν στωμύλην λοιπὸν καὶ εὐθυμον τοῦ κύρ Εὐαγγέλη συνο-
 δεῖαν ἡ ὁδὸς κατ' ἀρχὰς μοι ἐφάνη ὑποφερτὴ. Μετ' ὀλίγον ὁμως τὰ
 πράγματα ἐδεινώθησαν. Κρημνοί, ῥύακες, ἀνήφοροι καὶ κατήφοροι φρι-
 κῶδεις καὶ πετρώδεις ἔδαφος, μὲ ἔκαμαν νὰ ἐθυμηθῶ τὰς Ἀθηναϊκὰς
 ὁδοὺς, μεθ' ὅλα αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα. Ἀλλὰ δὲν ἤρκει τοῦτο μόνον.
 Ἡ ἡμίονος ἦν καλὴ, ἀλλὰ τὸ ἀποτρόπαιον *σαμίριον*, κεκαλυμμένον
 δι' ἀκαθάρτου τεμαχίου, δραπετεύει τίς οἶδε τίνος Ἀθηναϊκοῦ σαλωνίου,
 μὲ ἐταλαιπώρει φρικωδῶς. Ἐφερόμην ποτὲ μὲν πρὸς δεξιάν, ποτὲ δὲ
 πρὸς ἀριστεράν, ἔρμαιον τῶν διακυμάνσεων τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς ἡμίονου
 τῶν ἰδιοτροπιῶν. Μετὰ δῖωρον τοιαύτην πορείαν, ἀφικόμενη εἰς τὸν
 πρῶτον σταθμὸν, τὸ Χάνι τῆς Ἀρετῆς. «Ἐδῶ θὰ ἤμαστε καλὰ»,
 μοι εἶπε πονήρως καμμύων τοὺς ὀφθαλμούς ὁ κύρ Εὐαγγέλης. Κατῆλ-
 θον κατὰκοπος καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ Χάνι. «Τί θὰ μοῦ δώσῃς;» ἠρώτησα
 τὴν προσελθούσαν Ἀρετὴν, γυναικᾶ καθαρίως καὶ σχεδὸν κομψῶς ἐνδε-
 δυμένην, ἧς τὰ ὀλίγον χονδροειδῆ θέληγητρα, δὲν ἦσαν πικτελῶς ἀπορ-

ριπτέα. «Ὁ,τι θέλετε» μοι ἀπήντησεν οικείως πλησιάζουσα πρὸς τὴν τράπεζαν. «Γιὰ ὅ,τι θέλουμε δὲν ἔχουμε καιρὸ τώρα,» ἀπήντησεν ἀντ' ἐμοῦ ὀργίλως ὁ κύρ Εὐαγγέλης, «δὸς του 'λίγο κρασί καὶ κανένα μεζέ».

Ἐκένωσα ταχέως τὸ ποτήριον, ἐπλήρωσα τὴν ξενοδόχον μου καὶ ἔσπευσα ἐκ νέου, περιέργως νὰ μάθω τὴν αἰτίαν τῆς ὀργῆς τοῦ κύρ Εὐαγγέλη. Οὗτος ὅμως μετὰ πολλῆς σοβαρότητος μοι ἐξήγησεν, ὅτι ἡ κυρὰ Ἀρετὴ οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν μὲ τὸ ὄνομά της καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἠργήσαμεν, δὲν ὑπῆρχε καιρὸς νὰ λάβῃ τρανωτέραν τούτου πείραν.

Τὰ αὐστηρὰ τῶν χωρικῶν μας ἦθη διέψευδόν πως ἐν τῇ κρίσει μου τὴν περὶ Ἀρετῆς πληροφορίαν τοῦ ἀγωγιάτου μου, τὸ λαμπρὸν ὅμως θέαμα, ὅπερ ἀνελίχθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, μὲ ἐκώλυσε νὰ λάβω πλείονας περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου ἀντικειμένου ἐξηγήσεις. Πράγματι ἡ θέα τοῦ περικυκλοῦντός με τοπειοῦ ἦν μαγευτικωτάτη. Ὁ ἥλιος ἀνατείλας πρὸ τινος ἐφώτιζεν ἀπαλῶς τὰς ῥάχεις τῶν ὀρέων, διέγραφεν ἀορίστως τὰς φανταστικὰς αὐτῶν κορυφὰς καὶ ἀφίπνιζεν ἠδέως τὸν θορυβώδη τῶν ἐντόμων κόσμον. Ἡ φύσις παρίστατο ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῆς, ἡ δ' Εὐβοϊκὴ γῆ, εὐφορος καὶ γόνιμος ἐκάλυπτε διὰ πλουσίας βλαστήσεως τὰ ὄρη καὶ τὰς κοιλάδας. Οἱ Εὐβοεῖς εἶναι ὁμολογουμένως ἐκ τῶν φιλεργότερων χωρικῶν μας, μεθ' ὄλην δὲ τὴν πτωχείαν των κατορθοῦσι νὰ μεταβάλλωσι εἰς καλλιεργησίμους καὶ παραγωγοὺς γαίας ἅπαν τὸ ἀνατολικὸν τοῦτο τμήμα τῆς Εὐβοίας, τὸ διήκον ἀπὸ Ἀλιθέριον μέχρι Κύμης. Ἀγροὶ σίτου καὶ κριθῆς σίτου ἀνάμικτοι, σμιγράδι ὑπὸ τῶν χωρικῶν καλούμενοι, καλύπτουσι τὰς χαμηλὰς κοιλάδας, ἐνῶ τὰς ὑψηλότερον κειμένας πληροὶ ὁ ἀραβόσιτος καὶ τὰς ῥάχεις τῶν ὀρέων ἀναρριχάται κομφῶς ἡ ἄμπελος. Τὸ ὠραῖον δὲ τοῦτο τοπεῖον κοσμεῖται ὑπὸ πληθύος χωρίων, φερόντων ἐλληνικωτάτας ὀνομασίας ὡς Μονόδενδρον, Πυργί, Αὐλωνάριον Ὁξύλιθος κτλ. καὶ στεφομένων τῶν πλείστων σχεδὸν ὑπὸ μεγάλων τετραγόνων πύργων, μελαγχολικῶν ἀναμνήσεων τῆς εἰδεχθοῦς Ἐνετοκρατίας. Οἱ χωρικοί, οὓς συνήντων, μοι ἐνεποίησαν ἀγαθωτάτην καὶ ὄλως ἀντιθέτον ἐντύπωσιν ἐκείνης, ἣν οἱ τῶν περιχώρων τῶν Ἀθηῶν. Μὲ τὴν κομφῆν νησιωτικὴν στολὴν των, τὸ εὐχαρι καὶ ἀγαθότητα προδίδον πρόσωπόν των, τὰ ὠραῖα ἀναστήματα καὶ τὴν σπανίαν διὰ χωρικοὺς καθαριότητα, δεικνύουσιν ἀριδῆλως, ὅτι οὐδεμίαν ποτὲ μετὰ τῶν δυναστευσάντων τῆς Ἑλλάδος ξένων ἔσχον ἐπιμιξίαν, κατορθώσαντες διὰ τῶν αἰῶνων ἀμιγῆ νὰ τηρήσωσι τὴν ἐλληνικὴν καταγωγὴν των. Αἱ γυναῖκες πρὸ πάντων διακρίνονται διὰ τὸ κομφὸν καὶ κα-

θάριον τῆς περιβολῆς καὶ τὴν ἔκτακτον προσοχὴν, ἣν καταβάλλουσιν, ὅπως διατηρήσωσι τὸ μὲν τὴν λευκότητα καὶ τρυφερότητα τῶν προσώπων αὐτῶν, καλύπτουσαι αὐτὰ ἐπιμελῶς διὰ λευκῶν κρηδέμωνων, τὸ δὲ τὴν βραδινότητα τῶν σωμάτων, ὑποβαστάζουσαι τὰ πλούσια αὐτῶν στήθη διὰ κομφῶν περιδεσμών. Καίτοι δ' ὑποβοηθοῦσαι τοὺς συζύγους αὐτῶν εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, φαίνεται, ὅτι ἐξ ἰπποτικῆς τῶν τελευταίων τούτων συγκαταβάσεως, ἀποφεύγουσι τὰς λίαν ἐπιπόνους. Πολλὴν δ' ἐνεποίησέ μοι αἴσθησιν, ἀναμνήσασά με τοὺς Βουκολικούς ποιητάς, ἡ θέα κορασίδων μετὰ πολλῆς σοβαρότητος ὀλόκληρα ποιμένα ποιμενουσῶν καὶ ἀναπληρουσῶν οὕτω ὠφελιμώτατα τοὺς πατέρας αὐτῶν ἢ ἀδελφοῦς.

"Ἄπαν ὅμως τὸ ὠραῖον τοῦτο θέαμα, διεκόπτετο ἀτυχῶς δι' ἐμὲ ἀποτόμως ὑπὸ τῶν παρακελευσματικῶν τοῦ ἀγωγιάτου μου κραυγῶν πρὸς τὴν ἡμίονον: «ὦτς!» διὰ τὴν προχωρήσῃ, «μάτς!» διὰ τὴν μὴ σκοντάψῃ. Καὶ εἶχεν ἀνάγκη τὸ ἀτυχὲς ζῶον παρακελεύσεως, διότι ἡ πορεία ἦν ἐπιπονωτάτη ἕνεκα τῆς ἀθλιεστάτης τῆς ὁδοῦ κατασκευῆς. «Ἐκατομύρια ἐξωδεύθησαν, ἀφεντικό, γιὰ τὸν δρόμον αὐτὸν καὶ δρόμον δὲν ἔχομεν. Καὶ ποῦ νᾶρθης τὸν χειμῶνα, ὅλα τὰ γεφύρια εἶναι χαλασμένα, τὸ χαλίκι ἔχει ἔβγη καὶ βουτᾶς ὡς ἔτο γόνατο ἔστῃ λάσπη...» Ἦθελε τὴν ἐξακολουθήσῃ τὰ δικαιοτάτα παράπονά του ὁ κύριος Εὐαγγέλης, ἀλλὰ φοβερόν τῆς ἡμίονου παραπάτημα, ἀπειλήσαν τὴν με ρίψῃ χαμαί, τὸν ἠνάγκασε τὴν ἐκφέρῃ τὴν φοβερωτέραν δι' ἀγωγιάτην πρὸς τὴν ἡμίονόν του ἀράν, «τὴν σὲ φάῃ ὁ λύκος!» Καὶ τῷ ὄντι ἡ τῆς ὁδοῦ ἀθλιότης ὑπερβαίνει πᾶσιν περιγραφῆν καὶ προκαλεῖ τὴν δικαίαν τοῦ ὀδοιπόρου ἀγανάκτησιν. Νὰ μὴ ὑπάρχωσι μέσα συγκοινωνίας δι' ἑλλειψίν χρημάτων τὸ ἐννοῶ, ἀλλὰ τὴν δαπανηθῶσιν ἑκατομύρια γιὰ τὴν σπάνην καρεῖς τὸ σβέρκο του, φαίνεται μοι, ὅτι προδίδει τὴν ἐσχάτην πρὸς τὸν λαὸν περιφρόνησιν τῶν ἀναλαβόντων καὶ ἐπιστατησάντων τῆς κατασκευῆς ταιούτων ὁδῶν. Ἐρωτήσας ἐν ἀγανάκτησει τὸ ὄνομα τοῦ χαράξαντος καὶ ἐπιστατήσαντος τῆς ὁδοῦ μηχανικοῦ ἔμαθον, ὅτι εἶναι οὗτος ὁ κ. Φλέγκας. Τὸν συνιστῶ θερμῶς εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Εὐβοέων καὶ τῶν ὀδοιπόρων!

Ἐφθάσαμεν τέλος εἰς τὸ ἡμισυ τῆς ὁδοῦ, εἰς Αὐλωνάριον, μέγα χωρίον, ἐπιχαρίτως ἐπικαθήμενον λόφου καὶ δεσπόζον τῆς περὶ καταφύτου καὶ περιῤῥύτου πεδιάδος. Εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ παρ' ἐξοχικὸν τῆς Ἀγίας Θεᾶλης ναῖσκον, παρ' ᾧ τελεῖται κατ' ἔτος κατὰ Σεπτέμβριον μεγάλη πανήγυρις ἐγείρονται δύο ἢ τρία πενιχρότατα καὶ πρὸς

σταύλους προσομοιάζοντα Χάνια. Εἰς ἐν αὐτῶν ἀπέζευσα καὶ θνήσκων κυριολεκτικῶς τῆς πείνης ἐπρογευματίσα μὲ κρίμμυα, τυρὸν καὶ ὠά, πῶν ἐξοχώτατον ἐρυθρωπὸν ῥητινίτην.

Ἡ ἀπὸ Χαλκίδος εἰς Κύμην ἄγουσα ἐθνικὴ ὁδὸς σχηματίζει μεγάλαις καμπύλαις, ὅπως ἐξυπηρετήσῃ τὴν συγκοινωνίαν τῶν πολυπληθῶν χωρίων, τῶν ἐγκατεσπαρμένων εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Εὐβοίας, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ ἀγωγιάται ἐγκαταλιμπάνοντες αὐτὴν ἀκολουθοῦσιν ἀτραπούς γραφικωτάτας μὲν, καθιστώσας ὁμῶς ἀληθῆ βάσανον τὴν ὀδοιορίαν. Μετὰ δίωρον τοιαύτην διὰ τῶν ὁρέων πορεῖαν παρακάμψαντες ὑψηλὸν βουνὸν εὐρέθημεν πρὸ μαγευτικωτάτου θεάματος. Εὐρυτάτη κοιλάς, διακοπτομένη ὑπὸ μικρῶν καὶ ἄχρι τῆς κορυφῆς τῶν καλλιεργημένων λόφων, ἠπλοῦτο πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν. Ἄγροὶ ἀπέραντοι ἀραβοσίτου ἐξετείνοντο εἰς μακρὰν ἀπόστασιν, οἱ στάχεις δὲ πυκνοὶ τοῦ σίτου εἰς ἰκανὸν ἐξαρθέντες ὕψος ἐκυμαίνοντο, ἐπιχαρίτως λιχνιζόμενοι ὑπ' ἐλαφρᾶς θαλασσίας αὔρας. Ἀπέναντι ὑψοῦτο ἡ κορυφὴ ἐνός τῶν καλλιτεχνικώτερον διαγεγραμμένων ἐλληνικῶν ὁρέων, τοῦ Ὀξυλίθου, τὰς ράχεις τοῦ ὁποίου περιθέουσιν αἱ οἰκίαι τοῦ ὁμωνύμου χωρίου καὶ αἱ ἄμπελοι αἱ παράγουσαι τὸν γενναῖον τῆς Κύμης οἶνον. Εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος καὶ εἰς τὰς ὑπερείκας τοῦ ὄρους ῥεεῖ ποταμὸς ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀποκρῆμων τῆς μέσης Εὐβοίας ὁρέων καταγόμενος. Οἱ ἐλιγμοὶ αὐτοῦ εἶναι οἱ παραδοξώτεροι, οὓς γραφίς ζωγράφου θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπεικονίσῃ. Ὑψηλαὶ αἱ ὑδροχαρεῖς πλάτανοι ἀναπαύονται ἠδέως παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ, ἐνῶ ὁ λεπτοφυῆς κάλαμος περικύμψως ἀκκίζεται ἐπὶ τῶν ὑδάτων αὐτοῦ καὶ ἡ δάφνη ἠνθισμένη κατοπτρίζεται ἐπὶ τῆς ἡρέμα κολπουμένης ἐπιφανείας του. Πέραν, μακρὰν, διαφαίνεται ἡ ἐκβολὴ τοῦ ποταμοῦ, ἐνῶ ἡ ἀλμυρὰ τῆς μὴπω εἰσέτι διαφανομένης θαλάσσης καὶ ὁ μακρὸς καὶ ὡς ἐν ὄνειρῳ διακρινόμενος ῥόγγος αὐτῆς καθηδύνουσι τὰς αἰσθήσεις.

Θάλασσα! θαλασσα! ἀνέραζα κατ' ἐμαυτὸν, κορσεθεις τῆς μακρᾶς ὀδοιορίας μου, ὁπότεν ἐν καμπῇ τινι τῆς ὁδοῦ διέκρινα τὸ Αἰγαῖον, γλαυκόν, γαληνιαῖον, χρυσίζον ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Καὶ ἠπλοῦτο ὁ πόντος μακρὸς, ἀπέραντος, νωχελῶς συνταρασσόμενος ὑπ' ἐλαφρᾶς αὔρας καὶ πέραν ἐν ὁμίχλῃ διεγράφετο ἡ Σκύρος.

Ἡ ἐπὶ τῆς ἄμμου ὀδοιορία κάτωθεν ἀποκρῆμων βράχων διήρκεσε περὶ τὴν ὥραν, ἤττον κοπιαστικὴ, ποικιλωτέρη. Ἄλλως τε τὸ τέρμα τῆς ὀδοιορίας εἶχεν ἤδη μακρόθεν ἐπιφανῆ. Ἡ παραλίαι κυρτουμένη σχηματίζει εἰς τὸ βάθος μέγα ἐπικλινὲς ἐπίπεδον, ἐφ' οὗ ἀναρριχᾶται

κοπιωδῶς ἢ πολυστάφυλος Κύμη. Κάτω δὲ παρὰ τὴν ἀλίμενον ἀκτὴν ἠγγυροβόλοι πυκνὸς ὁ τῶν Κυμαίων στόλος, ἐξ ὑπερηφάνων συγκείμενος ἰστιοφόρων, ἅτινα μεταφέρουσι τὸν μέλανα οἶνον καὶ τὴν εὐθυμίαν αὐτοῦ εἰς τὴν μακρυνὴν τῶν Γαλατῶν χώραν.

Φθάνομεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ἀρχαίου Νηλέως, παρ' ἃς μικρὸν χωρίον φέρον τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Ποταμία καὶ τὰ ἐργοστάσια τῆς ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Ἑλληνικῆς Μεταλλευτικῆς Ἑταιρίας. Αἱ ὑψηλαὶ κάμινοι, ἐν αἷς ἐζητήθη νὰ καμινευθῇ ὁ ἑλληνικὸς σίδηρος, ἐσβέσθησαν καὶ ἡ ἐπιχειρήσις αὕτη, ὡς τόσαι ἄλλαι, παρατόλμως συλληφθεῖσα, ἀπέτυχε, ζημιώσασα τοὺς μετόχους καὶ ψυχράναςα τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσίου τὸν ζῆλον πρὸς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις. Περαιτέρω ἕτερα ἐργοστάσια, βράβδοι σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καὶ ἡ μεγάλη οἰκία τοῦ κ. Κορωναίου, ἀδελφοῦ τοῦ στρατηγοῦ καὶ διευθυντοῦ τῶν Ἀνθρακωρυχείων τῆς Κύμης.

*Ἦδη ἄρχεται ἡ ἀναντις καὶ κρημνώδης ἀτραπὸς, ἡ ἄγουσα εἰς Κύμην, ἧς ὑπέρεκειται ἡ Ἄνωριά, πολίχμιον, πλούσιον εἰς οἶνους καὶ ναυτικόν. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν ἀμπελῶνες κρεμάμενοι σχεδὸν ἐπὶ τῶν ἀποτόμων βράχεων καὶ δεικνύοντες τὴν ἔκτακτον καὶ ἀκαταπόνητον φιλεργίαν τῶν Κυμαίων, κατορθωσάντων νὰ καλλιεργήσωσι τόπον οὕτως πετρώδη καὶ ἀπόκρημνον καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἄγονον φαινόμενον. Ἄλλὰ τὸ ἠφαιστειῶδες ἔδαφος, ἡ γειτονία τῆς θαλάσσης καὶ τίς οἶδε τίνας κλιματολογικοὺς λόγους ἀντακμείβουσι γενναίως αὐτούς, παρέχοντες αὐτοῖς τὸν γενναῖον Κυμαῖον οἶνον.

*Ἡ Κύμη καὶ ἔνεκεν τοῦ ἀνωμάλου τοῦ ἐδάφους καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν σχεδίου στερεῖται εὐρείων καὶ κανονικῶν ὁδῶν καὶ ὠραίων πλατειῶν. Στενότατοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δίοδοι, δι' ὧν τέσσαρες μόλις ἄνθρωποι κατὰ μέτωπον δύνανται νὰ βαδίσωσι, περιοριζόμενοι ὑπὸ μικρῶν οἰκίσκων, καὶ ἐστρωμμένον ἀνωμάλως διὰ λίθων, ὡς τὰ τουρκικὰ καλλιδιόμια, διατρέχουσι τὴν πόλιν. Ἐν τούτοις παρετήρησα καὶ τινὰς εὐρείας ὁδοὺς μὲ καλὰ πεζοδρόμια, καὶ τινὰς ὠραίας οἰκίας Ἀθηναϊκοῦ ῥυθμοῦ ἐκ πώρου λίθου κατεσκευασμένας. Ἄτυχῶς πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μένουσιν ἡμιτελεῖς καὶ τινῶν δὲ μόνον ὁ πρῶτος ὄροφος κατεσκευάσθη. Ἐν στιγμῇ, ὡς μοι εἶπον, ἐκτάκτου εὐτυχίας, πολλοὶ πλουτίσαντες ἔσπευσαν νὰ ἐγείρωσιν ἑαυτοῖς τὰς μεγαλοπρεπεῖς ταύτας οἰκίας, ἀλλ' ἡ ἐπελθοῦσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δυστυχία παρεκώλυεν αὐτοὺς νὰ τὰς ἀποτελειώσωσιν. Εὐχαρίστως ἐπίσης ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι χάριν εἰς τὴν φυσικὴν τῶν κατοίκων καθαριότητα καὶ τὴν

ὁμολογουμένην τοῦ νῦν Δημάρχου κ. Παπανικολάου δραστηριότητα καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἐπικρατεῖ μοναδικὴ καθαριότης. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα δὲ τοῦτο αἱ ὁδοὶ ἡμῶν κατὰ πολὺ εἶναι κατώτεραι τῶν Κυμαϊκῶν. Τέσσαρες ἢ πέντε ἀρκετὰ εὐρύχωροι ναοί, πεπαλαιωμένος στρατών και ἡ οἰκία τοῦ Δημάρχου ἀποτελοῦσιν ὅλα σχεδὸν τὰ δημόσια κτίρια τῆς Κύμης. Αἱ δύο ὁμῶς ἀγοραί, τὰ πολυπληθέστατα καφενεῖα, τὰ οἰνοπωλεῖα και δύο ἢ τρία μεγάλα ἐμπορικὰ καταστήματα, ὡς τοῦ κ. Ἀντωνίου, και τοῦ κ. Κάραλη, δίδουσι πολλὴν ζωὴν εἰς τὴν πόλιν και περιβαλλοῦσιν αὐτὴν διὰ τύπου ἰδιορρυθμίας σπανίου εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις. Ἄλλως τε και οἱ κάτοικοι μὲ τὰς ὠραίας στολὰς τῶν γυναικῶν των και τὰ εὐειδῆ πρόσωπα αὐτῶν, μὲ τὴν εὐθυμίαν και ἀγαθότητα προδιδούσας μορφὰς των παρέχουσιν εἰς τὸν ξένον ὠραιότατον και εὐχάριστον θέαμα. Ὁ Κυμαῖος ἔνεκεν τῆς ὠραίας τοποθεσίας, ἐφ' ἧς ἡ πόλις του κεῖται, τοῦ εὐρέος και πρὸς μακρυνὰς ἀκτῆς ἐκτεινομένου ὁρίζοντος αὐτῆς, τοῦ γενναίου οἴνου, τῶν συχνῶν εἰς Ἑσπερίαν ἀποδημιῶν του εἶναι ἐν γένει εὐθυμος, ὁμιλητικὸς, φιλόξενος, κοσμοπολίτης, ἀγαθότατος και γενναῖος, ἄνευ κομπορρημοσύνης και τραμπουκισμοῦ. Δι' ὃ και τὰ ἐγκλήματα ἐν Κύμῃ εἶναι σπανιώτατα και οἱ μαχαιροβγάλται ἄγνωστοι. Ἀντιθέτως δὲ πρὸς τὸ πλεῖστον τῆς Ἑλλάδος ἡ γυνὴ ἐν Κύμῃ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τε τὴν διάνοιαν και τὴν φιλεργίαν, γινώσκουσα πάντοτε πλείονα αὐτοῦ και συνεργαζομένη μετ' αὐτοῦ ἐν ἰσότητι ἂν ὄχι ἐν ὑπεροχῇ. Τοῦτο ἴσως ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὸν ἐλευθεριώτερον βίον, ὃν ζῆ, και εἰς τὴν ὑπεροχὴν, ἣν ἀπέκτησεν ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς διὰ τοῦ ἀδιαφιλονεικίτου κάλλους αὐτῆς. Καὶ πράγματι, αἱ Κυμαῖαι εἶναι ὠραῖαι γυναῖκες. Καλοῦ συνήθως ἀναστήματος, μὲ λευκοτάτην ἐπίδερμίδα, πυρῶδεις ὡς ὁ οἶνός των ὀφθαλμούς, κομψὰ σώματα και εὐχαρι και πάντοτε μειδιῶν πρόσωπον, κατορθοῦσι τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα νὰ τὰ ἐξάρωσι διὰ τῶν χαριεστάτων στολῶν των, αἵτινες και ἄριστα διαγράφουσι τὰ βαδινὰ σώματά των και δίδουσι πολλὴν εἰς τὸ πρόσωπον ἔκφρασιν. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρουσιν ἀσπίλως λευκὴν καλύπτραν περιδενομένην περὶ τὸν λαίμῳ, ἐνῶ τὸ στῆθος κολπούμενον ἐπιχαρίτως περικλείεται ἐντὸς λευκῆς ὀθόνης, ἐξερχομένης ἐκ περικεντήτου ἐφεστρίδος στενομένης περὶ τὴν ὀσφύν. Ἀπὸ τῆς ὀσφύος κατέρχεται ἄχρῖς ἀστραγάλων σχεδὸν μακρὰ και πολυπτυχος ἐσθῆς, ἣτις πτυσσομένη και κυματίζουσα κατὰ τὸ βᾶδισμα παρέχει πολλὴν χάριν εἰς τὴν Κυμαῖαν και χρῆσι-

μεύει εἰς τὸ νὰ ἐξάρη τὸν ἄνω κορμὸν τοῦ σώματος αὐτῆς, ὅστις ὁμο-
λογουμένως εἶναι ὠραιότατος.

Μεθ' ὅλην ὅμως τὴν φυσικὴν τῶν κατοίκων εὐθυμίαν καὶ τὸ γελόεν
τοπεῖον τῆς πόλεώς των, ὁ βίος ἐν Κύμῃ εἶναι ἀρκούντως μονότονος.
Τὴν ἡμέραν πάντες ἐργάζονται, οἱ μὲν ἄνδρες ὅσοι δὲν ἀποδημοῦσιν
ἐπὶ τῶν πλοίων των, εἰς τοὺς ἀγρούς των ἢ τὰ οἰνοπιεστήριά των, αἱ
δὲ γυναῖκες εἰς τὰ ὑφαντήρια, διότι, ὡς γνωστόν, ἐν Κύμῃ κατασκευ-
άζονται περίφημα ἐκ μετὰξῃς ὑφάσματα, ἐφάμιλλα πρὸς τὰ τῶν Κα-
λαμῶν. Πρὸς τὴν ἑσπέραν οἱ ἄνδρες μεταβαίνουν εἰς τὴν ἀγοράν,
ἐνθα ἀρχίζει τὸ ἀτελείωτον τρατάρισμα, καὶ συζητοῦνται τὰ νέα τῆς
ἡμέρας καὶ ἀναγινώσκονται αἱ ἐξ Ἀθηνῶν ἐφημερίδες. Μετὰ τὸ δεῖ-
πνον ὀλίγοι ἐξέρχονται, ἑσπερίδες δὲ καὶ τὰ παρόμοια εἶναι παντελῶς
ἄγνωστα ἐν Κύμῃ, ὡς καὶ ἀνά πάσας σχεδὸν τὰς πόλεις τῶν ἐπαρχιῶν.
Εἰς τὸ μέγα ἐν τούτοις καφενεῖον τῆς ἀγορᾶς συνέρχονται τινες μετὰ
τὸ δεῖπνον διὰ νὰ παίξωσι τὴν πρέφαν καὶ τὸ σαμπλί. Περὶ τὸ τε-
λευταῖον τοῦτο συγκροτοῦνται ἰδίᾳ δημοτικοὶ ἀγῶνες καὶ τὸ ἄρσερικο
ἢ θηλυκὸ καὶ οἱ τρεῖς πόντοι δίδουν καὶ παίρνουν.

Πᾶσα Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ υποβοηθήσῃ τὴν Κύμην εἰς τὴν ἐπίλυ-
σιν τῶν ἀπασχολούντων αὐτὴν ζητημάτων, ἤτοι τῆς ἀποπερατώσεως
τοῦ λιμένος, ἄνευ τοῦ ὁποῦο ἀδύνατον νὰ εὐδαιμονήσῃ ἡ Κύμη, καὶ
εἰς τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῆς ἀπὸ Ἀλιβερίου ὁδοῦ ἢ τῆς παραχωρήσεως
εἰς τὴν αἰτουῖαν Βελγικὴν ἐταιρίαν τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀπὸ Ἀλιβε-
ρίου εἰς Κύμην σιδηροδρόμου. Πράγματι Βελγικὴ ἐταιρία σκοποῦσα
ν' ἀγοράσῃ τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τῆς Κυμῆς ζητεῖ ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως
τὴν ἔδειξιν νὰ στρώσῃ τὴν ἀπ' Ἀλιβερίου εἰς Κύμην ἐθνικὴν ὁδόν, ἥ-
τις εἶναι παντελῶς ἤδη ἄχρηστος, διὰ σιδηροδρόμου, ὅπως μεταφέρῃ
τοὺς γαιάνθρακας καὶ διευκολύνῃ τὴν συγκοινωνίαν.

Τὴν τόσον εὐχάριστον ἐν Κύμῃ διατριβὴν μου ἐπέστεψε Λουκούλειον
ἀληθῶς γεῦμα τοῦ ξεναγοῦντος με, ἐνῶ ἐγεύθην ἀπάντων τῶν εἰδῶν
τοῦ Κυμαίου οἴνου καὶ καθ' ὃ ἔδωκα, καίτοι ἀμφιταλαντευθεῖς, τὸ γέ-
ρας εἰς ἐρυθρωπὸν τινα οἶνον ἀπὸ *λιαστὰ σταφύλια* κατασκευαζόμενον
καὶ ὄντως, μοὶ ἐφάνη ὁ ἄριστος τῶν ἐλληνικῶν.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἡ Κύμη, μὲ τὸ λαμπρὸν πανόραμά της, τὸν εὐ-
φυᾶ, φιλεργὸν καὶ φιλήσυχον λαόν της, τὰς ὠραίας γυναϊκᾶς της, τὸν
γενναῖον οἶνόν της καὶ τὰ ἀπαλὰ μεταξωτά της. Εὐδαιμονόει!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ